

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Monsterlijke verhalen : misdaadsagen in het nieuws en op webforums als retorische constructies

Burger, J.P.

Citation

Burger, J. P. (2014, January 29). *Monsterlijke verhalen : misdaadsagen in het nieuws en op webforums als retorische constructies*. Boom Lemma, Den Haag. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/23180>

Version: Corrected Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/23180>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/23180> holds various files of this Leiden University dissertation

Author: Burger, Peter

Title: Monsterlijke verhalen : misdaadsagen in het nieuws en op webforums
als retorische constructies

Issue Date: 2014-01-28

Hoofdstuk 6

Bedwelmd in de bioscoop (New York, 1913-1917)

6.1 Inleiding: Mrs. Graff gaat naar de bioscoop

De respectabele lezers van de *New York Times* die zich zorgen maakten over misdaad, zedenverwilderings en de verhoudingen tussen de seksen konden op 5 december 1913 al hun angsten bevestigd zien op de voorpagina van hun krant. In een bioscoop in Newark (New Jersey) was de farmacologiestudent Armend Megaro (22) gearresteerd. Hij zou gepoogd hebben een bioscoopbezoekster met een injectie te drogeren.

Aangeefster was Margery Graff, die de week daarvoor was getrouwd en op huwelijksreis was gegaan naar Atlantic City, een bekende badplaats in New Jersey. Omdat haar man werd teruggeroepen voor zijn werk in Manhattan, reisde het paar terug naar Newark, een kilometer of vijftien van New York, waar ze hun intrek namen in het Belvedere Hotel. Toen haar man naar zijn werk was, ging mevrouw Graff naar de middagvoorstelling in het Lyric Theatre.

Daar bevond ze zich alleen in een loge met Megaro, die een paar maal zijn stoel verschoof om dichterbij haar te zitten, aldus Graff. Toen Graffs jas van haar stoelleuning gleed en ze hem wilde pakken, voelde ze een steek in haar rechterhand. Haar hand raakte gevoelloos en zij werd duizelig en stortte in de armen van de uitbaatster van de bioscoop. Een politiearts constateerde later een ontstoken plekje op haar hand, volgens hem het gevolg van een injectie met een verdovend middel.

Hoewel de lezers van 1913 op zijn minst verwonderd zullen zijn geweest door dit bericht, zal het hen minder bevreemd hebben dan ons: het *script* was bekend. Met welk doel had deze Zuid-Amerikaan een jonge Amerikaanse geïnjecteerd? Hij maakte

natuurlijk deel uit van een bende blankeslavinnenhandelaars. Die loerden bij voorkeur op minderjarige maagden. Graff was dan wel geen maagd, maar het scheelde niet veel: ze was amper een week getrouwd toen het gebeurde.

Dat de *Times* omstandig uitlegde waarom Graff in haar eentje in de bioscoop zat, zal het contemporaine publiek ook minder irrelevant zijn voorgekomen dan ons: in deze jaren werden bioscopen en andere uitgaansgelegenheden door velen gezien als plaatsen waar zedelijk gevaar dreigde voor vrouwen. En in 1913, om precies te zijn: vanaf eind november 1913, dus twee weken voor de verse mevrouw Graff een prik voelde in het Newarkse Lyric Theatre, spitste die discussie zich toe op de werking van speelfilms over blanke slavinnen: hadden die een waarschuwend effect of brachten ze vrouwen juist het hoofd op hol? (Stamp 2000:41-101).

De zaak-Megaro was de meest geruchtmakende in een reeks beschuldigingen van aanvallen met verdovende injecties waarover de *New York Times* berichtte in de jaren 1913 tot en met 1917. Ik sta om verschillende redenen uitgebreid stil bij deze episode.

In het vorige hoofdstuk zagen we dat het motief ‘gedrogeerd en misbruikt’ al sinds het einde van de negentiende eeuw te vinden is op zowel vernaculaire als officiële vertelvelden. De constructie van het verhaal als sage (vals of op zijn minst onbetrouwbaar, niet gebaseerd op erkende kennisbronnen, circulerend in informele circuits) of als nieuws (waar, betrouwbaar, gebaseerd op erkende bronnen, verspreid door nieuwsmedia) bleek niet los te zien te zijn van de feitenproducerende retorica van nieuwsmedia (de ‘retorica van de waarheid’). Ook bleken de verhalen verbonden met maatschappelijke debatten: als toop is het motief ‘gedrogeerd en misbruikt’ aangewend om problemen van prostitutie en vrouwenhandel te typeren en om anderen te overtuigen van het juiste gedrag, vooral dat van jonge vrouwen, in heterosociale ruimten (de ‘retorica van de waarde’).

De gifnaaldenaffaire uit de jaren tien biedt de kans om de retorica van dit verhaalmotief nader te bestuderen in de professionele context van de toenmalige journalistiek, in de maatschappelijke context van toenemende vrijheid voor vrouwen en in de culturele context van massamediaal vermaak.

Het archief van de New Yorkse *newspaper of record* verschaft ons een samenhangende, afgebakende hoeveelheid authenticiteit, nog nauwelijks bestudeerd materiaal over het motief ‘gedrogeerd en misbruikt’. De artikelen demonstreren de retorische middelen die nieuwsmedia gebruiken om misdaadsagen te construeren als waar of onwaar. De berichtgeving over gifnaalden is te lezen als een gevecht om het woord: wie mag er iets over dit probleem zeggen, en hoe, en waar? We zullen zien hoe het ene verhaal wordt geconstrueerd als feit en het andere als gevaarlijk gerucht.

Daarnaast plaats ik de berichtgeving van de *Times* in de context van discussies over de realiteit van blankeslavinnenhandel en over de morele waarde van films, toneelstukken en literaire fictie over blanke slavinnen, waarin het verhaalmotief ‘gedrogeerd en misbruikt’ eveneens werd gebruikt als een toop om de onschuld van de

slachtoffers en de verdorvenheid van de daders te benadrukken. Door het vergrootglas op deze episode te leggen, wordt zichtbaar hoe deze toop gestandaardiseerd werd.

In dit hoofdstuk staan dus de vertelvelden van de nieuws- en amusementsmedia centraal. Over het vernaculaire veld ontbreken de gegevens. In de eigentijdse casus die in het hoofdstuk hierna wordt geanalyseerd, komen ook de slachtoffers zelf rechtstreeks aan het woord: zij spreken zich uit op internetforums. De verhalen van de New Yorkse meisjes en vrouwen bereikten het grote publiek daarentegen uitsluitend gemedieerd door de pers. Hoewel het materiaal over de gifnaaldaanvallen van een eeuw geleden dus beperkter is dan het contemporaine, kan een vergelijking van de retorica uit deze twee perioden de eigenheid en overeenkomsten van beide scherper in het licht stellen.¹⁰²

Aanstands keren we terug naar Margery Graff en Armend Megaro, en de andere vermeende slachtoffers en daders van de gifnaaldaanvallen (§ 6.2), alvorens uit te zoomen naar de journalistiek-professionele, maatschappelijke en culturele context van de verhalen die de *New York Times* over hen vertelde. Om te analyseren hoe de *Times* omging met de waarheidsclaims, richt ik eerst de blik op de ontwikkeling van het ethos van de krant zelf (§ 6.3), die enkele jaren voor de naaldprikaffaire een omslag had doorgemaakt in haar standpunt over blankeslavinnenhandel en over de juiste wijze van nieuwsgaring: de *Times* keerde zich af van ‘sentimentele’ berichtgeving en beroemde zich op een nieuw journalistiek ethos, dat van de ‘objectiviteit’. Daarna keer ik terug naar de argumenten en ethostechnieken die de *Times* aanwendde in de gifnaalden-affaire om de eigen berichtgeving af te grenzen van hysterische geruchten en van de sensationele berichtgeving van andere media (‘grenswerk’, § 6.4).

Was blankeslavinnenhandel een reëel probleem? Welke vrouwen verdienden de status van ‘slachtoffer’ en welke niet? De retorische strijd hierover werd uitgevochten met verhalen, niet alleen in het nieuws, maar ook in films en feuilletons. In paragraaf 6.5 gebruik ik de gifnaaldenaffaire als een lens om naar het vertelveld van de populaire cultuur te kijken: hoe werd het ‘gedrogeerd en misbruikt’-motief gebruikt in detective-verhalen en in het filmamusement dat precies in deze jaren tot wasdom kwam en een groeiend vrouwelijk publiek trok? In het besluit (§ 6.6) vat ik de analyse van de retorica van de waarheid en die van de waarde in deze deelcasus samen en krijgt het verhaal een onverwachte moraal.

102 De psychologische en medische aspecten van de verhalen over gifnaaldaanvallen zijn geen onderwerp van onderzoek. Zie daarvoor de literatuur over *mass psychogenic illness*, waarin tal van vergelijkbare incidenten worden beschreven (bijvoorbeeld Bartholomew 2000, 2001; Bartholomew & Evans 2004; Bartholomew & Victor 2004; Evans & Bartholomew 2009; Jacobs 1965). Daarnaast is er historische literatuur over paniek rond ongreepbare prikkers, waarin echter het gegeven van drogering voor seksueel misbruik ontbreekt (Bondeson 2000; Goss 1987).

6.2 Verdovende injecties: van voorpaginanieuws tot canard

Margery¹⁰³ Graff was het eerste slachtoffer van de gifnaaldenbende dat voor grote krantenkoppen zorgde, maar verhalen over deze pogingen tot ontvoering in bioscopen en warenhuizen waren al enkele maanden bekend bij de politie, prostitutiebestrijders en het publiek. Volgens Joseph Farrell, de Newarkse agent die als eerste ter plekke was in het Lyric Theatre en Megaro arresteerde, vertelde Graff hem dat ze al eerder had gehoord en gelezen over de gifnaaldaanvallen.¹⁰⁴

Op 7 december publiceerde een concurrent van de *NY Times*, de *New York Tribune*, een reeks van deze verhalen, waaronder het volgende, dat een *Tribune*-verslaggever de vorige dag had gehoord van de vrienden van een jonge vrouw die bijna ten prooi was gevallen aan de kidnappers. In het gezelschap van een bevriende jongeman was zij gaan shoppen in een groot warenhuis in New York. In het warenhuis gingen zij elk apart winkelen, maar spraken af elkaar later weer te ontmoeten. Terwijl de jongeman bij de afgesproken toonbank op zijn vriendin stond te wachten, werd zijn aandacht getrokken door enige beroering niet ver van hem vandaan. Toen hij uit nieuwsgierigheid dichterbij kwam, zag hij zijn vriendin bewusteloos op de vloer liggen. Naast haar stonden twee mannen, die aan de arts van het warenhuis uitlegden dat de vrouw bij hen hoorde en aan epilepsie leed; zij zouden wel voor haar zorgen. Zelfs toen de jongeman tussenbeide kwam, wisten ze van geen wijken, maar uiteindelijk verdwenen ze in de menigte. Toen de vrouw bijkwam, vertelde ze dat ze een prikje in haar arm had gevoeld voor ze het bewustzijn verloor. Inderdaad vertoonde haar arm het spoor van een naaldprik. Uit angst voor de publiciteit had de vrouw afgezien van aangifte.¹⁰⁵

Na de zaak-Graff haalden gifnaaldaanvallen op jonge vrouwen, merendeels 18- en 19-jarige stenotypistes uit New York, regelmatig de kolommen van de *Times*. Tussen 5 december 1913 en 20 februari 1917 besteedde de krant er 25 maal aandacht aan in korte berichten, nieuwsverhalen, redactionele commentaren en ingezonden brieven.¹⁰⁶ De omvang van deze bijdragen loopt uiteen van enkele tientallen woorden tot meer dan 3.500. Met uitzondering van de brieven zijn de stukken allemaal anoniem: journalisten van de *Times* kregen pas enkele decennia later *bylines*. Ook in andere Amerikaanse

103 In latere artikelen: Marjorie.

104 Poison needle alarm spreads among women. *New York Tribune*, 7 dec. 1913.

105 Zie de voorgaande noot.

106 Zie voor een volledige opgave bijlage II. De publicaties zijn verzameld door in het digitale archief (www.nytimes.com/archive) te zoeken op *white + slave(ery) + drug of inject(ed/ion)*, op *poison(ed) needle*, en door vervolgens verder te zoeken op de namen die in de gevonden items werden genoemd.

steden werd melding gemaakt van gifnaaldaanvallen; deze zullen hier buiten beschouwing blijven.¹⁰⁷

We verlieten Graff en Megaro de dag na de arrestatie van de laatste. De follow-up van de *New York Times* een dag later,¹⁰⁸ een artikel van meer dan tweeduizend woorden, compliceerde de geschiedenis aanzienlijk. Enerzijds waren er aanwijzingen voor de schuld van Megaro en voor de activiteiten van een bende. Er was in de bioscoop, niet ver van de stoel van Graff, een borduurnaald gevonden. De politie liet onderzoeken of er op de naaldpunt Zuid-Amerikaans pijlgif te vinden was, curare, ook bekend als ‘woo-la-la’, een woord dat zowel associaties oproept met primitieve stammen als met Parijse frivoliteit: *oh-là-là*. Ook hadden zich inmiddels meer slachtoffers van heimelijke injecties gemeld bij de politie

Megaro bleef in de cel; de borgsom bedroeg 20.000 dollar. Gevraagd naar de reden voor dit hoge bedrag, zei de rechter dat hem meer zaken van deze aard ter ore waren gekomen en dat hij de verdachte wilde vasthouden tot de politie die had uitgezocht. De aanvallers stonden volgens de krant bekend als de ‘needle men’:

Reports of attacks similar to the one made on Mrs. Graff have been frequent in Manhattan in the last few months. It was said that one young woman received an injection from a hypodermic needle in a department store and became dizzy. A young man represented himself to be her brother and disappeared when her mother arrived. (‘Think woo-la-la dazed Mrs. Graff’, 6 dec. 1913)

Op 5 december had zich een vriend van een belaagde vrouw gemeld bij de Assistant District Attorney, waar hij vertelde hoe zijn vriendin in de lift van een warenhuis een prik in haar been voelde. Toen ze op de begane grond uitstapte, werd ze benaderd door een vreemde man, en even later voelde ze zich duizelig. Toen ze thuiskwam, wees een

107 Zie onder andere: Girl Faints, Cries Poisoned Needle. Nora Galway, Cashier at The Fair, Hysterically Shouts, ‘He Got Me.’; Store Crowd Excited. *Chicago Daily Tribune*, 4 april 1914, p. 1; Poison Needle in the Back. But Attempt to Capture Young Girl Fails; Drug Administered by Man in Waiting Line; Pursuit Stops When Fleeing Maid Is Sheltered. *Los Angeles Times*, 5 juli 1914, p. II1; Poison Needle Branded Bunk. Latest Tale Brings Official Action by Police; No More Attention Will Be Paid to ‘Scares.’; Cheap Sex Literature Blamed for the Hysteria. *Los Angeles Times*, 3 aug. 1914, p. II1; Attacked, Robbed, Declares Woman. Says Unseen Assailant Used a Poison Needle and Took Rings. *Los Angeles Times*, 10 nov. 1914, p. II7. In andere steden werden ook na 1917 nog gevallen gemeld, bijvoorbeeld: Woman’s poison needle charge causes arrest. *Chicago Daily Tribune*, 8 dec. 1918; Poison needle jabbed in girl. Oakland student attacked on street car by man with hypodermic. *San Francisco Chronicle*, 22 mrt 1919; poison needle jabbed in arm, asserts girl. Young woman picked up unconscious in street tells of strange attack. *San Francisco Chronicle*, 15 feb. 1921; poison needle tale of Bay fiction. *San Francisco Chronicle*, 8 mei 1921.

108 Think woo-la-la dazed Mrs. Graff. *New York Times*, 6 dec. 1913.

familielid haar op een scheur in haar rok, op de plaats waar ze de prik had gevoeld. De DA ontving meer van zulke klachten.

Twee stenotypistes van 18 en 19 jaar oud, Mary Lee en Jennie Clarke, meldden zich bij de politie van Newark met een soortgelijk relaas. Lee was drie weken eerder in haar hand geprikt bij een bezoek aan een theater, waarop de hand gevoelloos werd. Ze werd duizelig en haastte zich naar buiten op zoek naar frisse lucht, waar een vreemde man haar probeerde te helpen onder het voorwendsel dat hij haar broer was. Ze werd gered door tussenkomst van een vriend.¹⁰⁹ Clarke maakte iets dergelijks mee.¹¹⁰

Ondanks deze aanwijzingen voor het werk van een bende toonden verscheidene medici zich sceptisch: zij verklaarden tegenover de *Times* dat ze zowel de veronderstelde wijze van toedienen als de beschreven effecten niet konden rijmen met hun kennis van injecties en giften. Een van deze artsen was een oom van de verdachte Megaro.

De volgende dag, 7 december 1913, koos de *Times* in een artikel van meer dan 3.500 woorden expliciet partij voor de sceptici: ‘Woo-la-la dazes are just hysteria.’ Volgens het hoofd van de recherche in Newark waren het ‘only rumors’. Het artikel geeft meer voorbeelden van dergelijke geruchten:

Apparently, the ‘needle-men’ are not the only criminals who prey upon the young women in New Jersey. Tales of a ‘candy man’ were heard yesterday. One was said to have been told by a young woman now confined in the psychopathic ward of a hospital in Newark. It is said that the young woman was approached in the Pennsylvania Station in Newark by a young man, who offered her a piece of candy. She ate it, and almost immediately became unconscious. When she revived she was in the rear room of a café in Manhattan. Another dose administered by her abductor caused her to relapse into unconsciousness, and when she regained her senses she was in still another strange place. Finally she was found wandering, dazed, in the streets and returned to her relatives. (‘Woo-la-la dazes are just hysteria’, NYT 7 dec. 1913)

De zaak tegen Megaro kwam niet van de grond: buiten de verdachte bewegingen die Graff had waargenomen, was er geen bewijs tegen hem. Na vijf dagen cel werd hij op

109 Een dag later ontkende Lee dat zij bij een dergelijk incident betrokken was; zij begreep niet hoe het verhaal in de wereld was gekomen.

110 De New York Tribune (Poison needle alarm spreads among women, 7 dec. 1913) meldt dat dit Clarke op 27 november overkwam in het Newarkse Lyric Theatre, waar ook Margery Graff werd geprikt. Clarke hield aan haar avondje uit een eigenaardige aandoening over op de geprikte arm: pijnlijke uitslag in de vorm van een ovaal, die een paar uur aanhield en dan weer verdween.

borgtocht vrijgelaten; zijn oom betaalde de borgsom die door de rechter verlaagd was van 20.000 tot 1.000 dollar. De *Times* meldde het in een berichtje op pagina 22.¹¹¹

De stroom slachtoffers droogde echter niet op.¹¹² Elizabeth Donnelly (19) vertelde dat ze op een zaterdagavond op straat door haar mouw heen werd gestoken door een jongeman. Een arts constateerde een rijtje van drie prikken in haar huid, maar vond geen sporen van een verdovend middel. Wel meende hij dat de aanvaller gebruik had gemaakt van een speciaal ontworpen instrument met drie naaldpunten, dat verborgen kon worden in een handpalm.¹¹³

Yetta Schlissel, een fabriekarbeidster, greep in de metro een jongeman bij de arm en beschuldigde hem ervan dat hij haar had gestoken met een gifnaald. Op het politiebureau constateerde een arts echter dat haar niets mankeerde, 'zelfs geen hysterie'.¹¹⁴ Alois Marklen, hoofd financiën bij een chemisch bedrijf, leverde bij de politie een injectienaald in die zijn zus Margaret (23) in haar mouw had gevonden na het winkelen.¹¹⁵ En op een van de laatste dagen van 1913 viel de 18-jarige stenotypiste Marion Brindle na haar werk thuis in zwijm en bleef twee uur bewusteloos; een arts vond boven haar linker elleboog twee krasjes – hier ging het volgens hem om een authentiek slachtoffer van een gifnaaldaanval.¹¹⁶

Brindle was het laatste slachtoffer van 1913. Na de jaarwisseling nemen de berichten af en verandert hun karakter. Voor het eerst meldt zich een mannelijk slachtoffer: in januari zegt de medewerker van een aannemersbedrijf die met 2.300 dollar op pad was om arbeiders te betalen, dat hij is gestoken met een gifnaald en vervolgens beroofd. De politie vindt het geld bij hem thuis.¹¹⁷ In dezelfde maand bericht de *Times* op de voorpagina over een verpleegster die bij klaarlichte dag op straat was ontvoerd en na een dag gevangenschap was ontsnapt.¹¹⁸ Twee maanden later blijkt dat de vrouw een fantaste was.¹¹⁹ Het artikel over haar ontmaskering vergelijkt haar geval met de reeks van gifnaaldzaken die door de krant zijn onderzocht en die op verbeelding en hysterie berustten.

111 Megaro released on bail, *New York Times*, 10 dec. 1913, p. 22.

112 'Woo-la-la' myth is hard to down. *New York Times*, 9 dec. 1913.

113 No trace of poison. But girl's wrist appears to have been pricked. *New York Times*, 15 dec. 1913, p. 3.

114 A 'poison needle' charge. Surgeon finds nothing the matter, but young man is held. *New York Times*, 15 dec. 1913, p. 3.

115 Needle in her sleeve. *New York Times*, 27 dec. 1913, p. 4.

116 See 'poison needle' in girl's illness; Miss Marion Brindle Falls Into Stupor After Walking Home from Her Work. *New York Times*, 30 dec. 1913, p. 1.

117 Kenwood company fails. Clerk who tried to rob it tells of 'poisoned needle' attack. *New York Times*, 10 jan. 1914, p. 3.

118 Was Held Prisoner, Nurse Tells Police; Dragged Into a House and Kept a Day Before She Could Escape, She Says. *New York Times*, 19 jan. 1914, p. 1.

119 Abduction Story Woman's Delusion; 'Margaret Kennedy' Admitted in Hospital That Narrative of Daylight Attack Was False. *New York Times*, 7 maart 1914, p. 5.

In mei 1914 keert het inmiddels klassieke scenario terug in een ingezonden brief van 'P.C.M.', die vertelt hoe zij op het perron van de ondergrondse in haar rug werd geprikt. Een andere briefschrijver plaatst vraagtekens bij haar relaas en de *Times* zet een punt achter de affaire met het commentaar: 'Imagination did all the poisoning' (22 mei 1914).

Maar het verhaal blijft terugkomen. Op 21 maart 1915 meldt een laconiek berichtje op pagina 13:

THAT POISONED NEEDLE
Turns Up Again in Yonkers After
Many Months of Disuse.

Miss Rose Pecan, 17 years of age, of 171 Linden Street, Yonkers, obtained a John Doe warrant there yesterday for the arrest of a dark man who, she said, after trailing her home nearly every night for several weeks, stuck a needle in her arm on Friday night, whispering as he did so:

'I'll get you yet.'

Thereupon, she said, she became dazed.

Een maand later meldde de 19-jarige bankemployee Lillian Cohen zich bij de politie met zeven naaldprikken in haar arm. De politie was niet onder de indruk. De *Times* citeert een agent die alle commotie toeschrijft aan de invloed van sensatiefilms:

'No, there's no needle man,' insisted Policeman Gilhooley, who was called to attend the young woman after she had fallen in a faint on the floor of a drug store at Canal and Essex Streets. 'But I'm hanged if there ain't too many needle-man films in the movie theatres. The needle-man films aren't any more true than the films are about Elaine, who is forever falling off cliffs or falling off church steeples.¹²⁰ But the censors let the films by, and so I guess that we'll have needle-stabbers right along now that the Summer season's here and it's time for the sea serpents to come out¹²¹ and the snake stories to start up, too.' ('Girl revives tale of poison needle', 20 apr. 1915)

120 Gilhooley doelt op *The exploits of Elaine* en *The new exploits of Elaine*, een serie actiefilms-in-afleringen over een vrouwelijke detective, uitgebracht respectievelijk 28 december 1914 en 5 april 1915, de laatste dus twee weken voor de vermeende aanranding van Cohen (www.imdb.com). Zie over deze films verder pp. 160.

121 *Sea serpent stories*: in deze jaren was ook in Nederlandse kranten 'zeeslang' in zwang als aanduiding voor verhalen die wij nu 'broodje aap' zouden noemen (zie *Woordenboek der Nederlandsche taal*, s.v. 'zeeslang').

De verslaggever lijkt Gilhooley gelijk te geven door zijn artikel te besluiten met de zin: ‘She admitted that she was a constant attendant at moving-picture shows.’

In juni 1915 deed Elmer Stametz in Phillipsburg (New Jersey) aangifte van diefstal: onder het voorwendsel dat ze hem een auto wilden verkopen, hadden twee mannen hem gedrogeerd met een injectie en hem 425 dollar afhandig gemaakt. Hij was bijgekomen in een theater.¹²²

Het laatste bericht over verdovende injecties is te vinden in februari 1917. Na de verdwijning van de 17-jarige Ruth Cruger verklaarde haar vader dat zij ontvoerd moest zijn na te zijn verdoofd met een gifnaald.¹²³ Later bleek dat ze was vermoord door de winkelier bij wie ze haar schaatsen liet slijpen.¹²⁴

Tot zover de berichtgeving over gifnaaldaanvallen in de *New York Times*. Om te analyseren hoe dit nieuwsmedium omging met de waarheidsclaims over deze gevallen, richten we nu de blik op de geschiedenis van de krant zelf, die enkele jaren voor de naaldprikaffaire een omslag had doorgemaakt in haar standpunt over blankeslavinnenhandel en over de juiste wijze van nieuwsgaring. Daarna keren we terug naar de manier waarop de *Times* de gifnaaldenaffaire construeerde.

6.3 De *NY Times* over blanke slavinnen: paradigmaherstel

In de strijd over de blankeslavinnenkwestie waren de nieuwsmedia zowel strijdtoneel als strijder. Zij versloegen de activiteiten van *moral crusaders*, politie en justitie, en kozen zelf positie in de discussie over aard en omvang van de blankeslavinnenhandel. Kijken we naar de *New York Times* in het begin van de twintigste eeuw, dan zien we niet alleen een verschuiving in het standpunt van de krant over dit sociale probleem, maar ook in de manier van nieuwsgaring en berichtgeving.

In het Amerikaanse ‘new journalism’ van de jaren negentig van de negentiende eeuw bezaten objectiviteit, feitelijkheid en afstandelijkheid nog niet de waarde die ze later kregen. Pas in het begin van de twintigste eeuw kreeg het objectiviteitsideaal de hoogste status en overwon het ‘informatiemodel’ van nieuws het ‘verhaalmodel’ (Roggenkamp 2005: xii-xvi, 121-124). De *New York Times* keerde zich daarbij als eerste af van kleurrijke, melodramatische verhalen en de discussie over de realiteitswaarde van de blankeslavinnenhandel was in die ontwikkeling een cruciale episode: de *Times* pre-

122 Robbers use drug needle. *New York Times*, 16 juni 1915.

123 Girl Drugged, Father Says; Henry Cruger Declares Man Used Vial Needle on Daughter Ruth. *New York Times*, 20 feb. 1917, p. 11.

124 Cocchi Convicted, gets 27 Years; Murderer of Ruth Cruger Guilty on All Four Counts of Indictment. *New York Times*, 30 okt. 1920, p. 1.

senteerde zich als een krant die respectabele burgers bediende met serieuze verhalen, gebaseerd op respectabele bronnen (Soderlund 2002).

Behalve de stijl veranderde in de eerste decennia van het twintigste eeuw de inhoud van het misdaadnieuws, ook in de andere New Yorkse kranten: de bloederige moorden in de gezinssfeer (mannen die hun echtgenote vermoordden, vrouwen die hun kind doodden, en wat we nu ‘gezinsdrama’s’ zouden noemen) maakten plaats voor misdaad op straat en georganiseerde misdaad (Stabile 2006:105).

De instituties die de lezers van het nieuws tegen deze misdaden moesten beschermen, politie en justitie, kregen een voornamere rol in de berichtgeving. Ook wetenschappelijke instituties die zich bezighielden met het armere en criminelere deel van de bevolking zagen hun nieuwswaardigheid stijgen. Hun ‘objectieve’ perspectief op sociale problemen paste beter bij de tijdgeest dan de sentimentele blik van religieuze liefdadigheidsinstellingen (Stabile 2006:106).

De *Times* voerde sinds 1896 de beroemde slogan ‘All the news that’s fit to print’, om zich te onderscheiden van schandaalbladen die ook andere zaken afdrukten. Welk nieuws ‘fit to print’ was, was echter aan verandering onderhevig. In de eerste jaren van de twintigste eeuw drukte ook de *Times* aangrijpende verhalen af over slachtoffers van blankeslavinnenhandel. Op 10 maart 1906 berichtte de krant bijvoorbeeld over de arrestatie van een bende zwarte ‘slavenhandelaren’ in New York die jonge blanke vrouwen gevangen hielden – een van hen zelfs drie jaar lang. ‘Some of the girls thus kept prisoners are said to have been lured from good homes. Most of them, however, were found in drinking places, drugged there, and carried off unconscious.’¹²⁵

Ook in de berichtgeving over het grootscheepse gerechtelijke onderzoek naar blankeslavinnenhandel dat aanving in 1910 volgde de *Times* de sentimentele verhalen van de jaren daarvoor. Nieuws werd verzameld op straat, *muckraking* was de methode die paste bij idealen uit de Progressive Era. Net als de Engelse journalist Stead in 1885 (zie pp. 130-133), leende de *Times* het oor aan prostituees en andere figuren uit het straatleven.

Toen het onderzoek na enkele maanden spaak liep (de slachtoffers bleken veel ouder en minder onschuldig dan dat ze waren gepresenteerd), maakte de *Times* een wending van de straat naar de staat: de krant zette zich nu juist af tegen ‘sensatieverhalen’ over blanke slavinnen, haalde het nieuws meer bij instituties en verdedigde een ideaal van objectiviteit en afstandelijkheid. De eerdere berichtgeving moest dus worden goedgepraat (‘paradigmaherstel’; Soderlund 2002).

Ondanks de scepsis ten burele van de *Times* verdween blankeslavinnenhandel niet helemaal uit de krant. Op 20 november 1912 was het weer voorpaginanieuws: ‘Raid in Oyster bay. Alleged white slaver captured with girl accuser after pistol volley.’ De arrestant was een Italiaan, Joseph Vareka, die er door Eva De Preu, dochter van een aan

125 Band of slave dealers. Negroes who kept young white girls prisoners are arrested.

lager wal geraakte handelaar in groente en fruit, van werd beschuldigd dat hij haar had gedrogeerd en ontvoerd en onder bedreiging met een pistool zijn wil met haar had gedaan. De krant houdt echter afstand: Vareka is een ‘*alleged white slaver*’ en De Preu niet een ‘*girl victim*’, maar een ‘*girl accuser*’.

In de wereld buiten de *Times* waren blankeslavinnenhandelaars en hun praktijken echter nog steeds voor velen een geloofwaardige bedreiging van jonge vrouwen, zoals aanstonds zou blijken toen de eerste verhalen over gifnaalden zich aandienend. Voor de *Times* bleek het een ideale gelegenheid om het eigen ethos op te poetsen door haar professionaliteit ten opzichte van minder betrouwbare concurrenten te demonstreren.

6.4 Grenswerk: betrouwbare en onbetrouwbare bronnen

In de berichtgeving over de gifnaaldenaffectie bediende de *Times* zich van de traditionele argumenten van debunkers (‘tradition of disbelief’, § 2.5.1). Verslaggevers claimden dat empirisch bewijs ontbrak, dat veel verhalen niet gebaseerd waren op eigen ervaring maar afkomstig waren van vrienden van vrienden en dat beweringen die wel op ervaring berustten het gevolg waren van misinterpretaties. Het zwaarst wegen echter autoriteitsargumenten, die samenvallen met het ethos dat de *Times* in deze periode nastreefde: een krant die objectief nieuws bracht, gebaseerd op de meest gezaghebbende bronnen.

De verhalen over de gifnaaldaanvallen dienden zich aan in 1913, luttele jaren nadat de *New York Times* in haar berichtgeving over blankeslavinnenhandel de omslag had gemaakt van de straat naar de staat. In de omgang met bronnen en de grensconflicten met andere media (‘grenswerk’) zien we deze ontwikkeling bevestigd. De meest respectabele bronnen zijn vertegenwoordigers van politie, justitie en de medische wetenschap. Onbetrouwbaar zijn met name de 18- en 19-jarige vrouwen die zeggen het slachtoffer te zijn van de gifnaaldaanvallen.

De verslaggevers staan letterlijk en figuurlijk dicht bij de politie- en justitiebronnen die ze citeren. Ze zijn ter plekke in het politiebureau en in de rechtbank, en kunnen magistraten ook thuis om commentaar vragen: ‘Judge Hahn explained last night at his home, 591 High Street, Newark [...]’¹²⁶; ‘County Prosecutor Luis Hood was asked at his home, 79 Lincoln Park, Newark [...]’.¹²⁷ De getuigenis van een vrouw die zegt gestoken te zijn met een zevenpuntige gifnaald wordt door de verslaggever afgetroefd met een verwijzing naar de politiedocumenten. We zien hem als het ware meelesen over de schouder van de agent: ‘For all her explanation the desk Sergeant wrote “Taken

126 Think woo-la-la dazed Mrs. Graff. *New York Times*, 6 dec. 1913.

127 Police can’t prove needleman case. *New York Times*, 8 dec. 1913.

to the Gouverneur Hospital suffering from fright” after her name in the police station blotter.¹²⁸

Naast politie en justitie zijn medici de belangrijkste autoriteiten in de artikelen over de gifnaaldaffaire. Ook hun gezag wordt retorisch stevig aangezet. De *Times* citeert niet zomaar artsen: het zijn ‘noted physicians’. ‘Many prominent physicians’ maken de claims over curare belachelijk. Pikant is het feit dat een van deze artsen de oom is van de eerste verdachte, Megaro. Dit zou afbreuk kunnen doen aan zijn onpartijdigheid, maar de krant kiest ervoor om hem op te voeren als een vooraanstaand deskundige: de oom is ‘a physician who bears a high reputation’.¹²⁹

Het gezag van de artsen spreekt uit hun taal en hun manier van argumenteren: doorspekt met vaktermen en apodictisch. We zien dat bijvoorbeeld in de ingezonden brief¹³⁰ waarmee de arts F.W. Dalrymple zich in de discussie mengt. Hij reageert op de brief van *Times*-lezeres ‘P.C.M.’, die toen ze uit de metro stapte door een vrouw in haar rug werd geprikt met een gifnaald en meteen onwel werd.¹³¹ Dalrymple noemt dat ‘dope hysteria’. Hij gebruikt vaktaal (‘alkaloids’, ‘cannabis indica’) en stelt zonder dit te beargumenteren dat deze drugs niet meteen werken en dat het heel moeilijk is om iemand in zijn rug zo’n injectie te geven. Een andere briefschrijver ondertekent niet als arts, maar hanteert wel dezelfde stijl: ‘*It is a well-established fact that no mammal can have curare introduced into its body without death being caused*’ (mijn cursivering).¹³²

Ook de krant leent graag de mantel van medische autoriteit. Zo bedient een redactioneel commentaar zich van de lijdende vorm en van vaktermen in een beschrijving van curare: ‘[...] *it is held to paralyze the motor nerves while leaving those of sensation unaffected*’ (mijn cursivering). De commentator doet beweringen over naalden, curare en blanke slavinnen af als ‘stories’ en ‘tales’ (andere commentaren spreken bovendien van *yarns*, *fables*, *rumors* en *myths*): ‘Such tales are unpalusible to the very verge of incredibility’.¹³³

Dat ook medici er uiteenlopende meningen op na hielden, wordt alleen impliciet vermeld. In enkele gevallen¹³⁴ ondersteunen artsen de verklaringen van de aangeefsters; ook zijn ze het niet altijd met elkaar eens. Dergelijke verschillen worden in de artikelen echter niet geëxpliciteerd, evenals verschillen van inzicht binnen het apparaat van politie en justitie: de autoriteiten spreken in de *Times* met één mond.

128 Girl revives tale of poison needle. *New York Times*, 20 apr. 1915.

129 Alle citaten in deze alinea: Woo-la-la dazes just hysteria. *New York Times*, 7 dec. 1913.

130 Mistaken about poisoned needle. *New York Times*, 21 mei 1914.

131 Poisoned needles. Girl victim relates her experience in the subway. *New York Times*, 19 mei 1914.

132 G.J. Rich, Action of curare. *New York Times*, 13 dec. 1913.

133 Toxicology versus imagination. *New York Times*, 8 dec. 1913.

134 Think woo-la-la dazed Mrs Graff, 6 dec. 1913; No trace of poison. But girl’s wrist appears to have been pricked, 15 dec. 1913; See ‘poison needle’ in girl’s illness; Miss Marion Brindle Falls Into Stupor After Walking Home from Her Work, 30 dec. 1913.

Tegenover de medische en gerechtelijke gezagsdragers als betrouwbare bronnen staan de slachtoffers: vrijwel zonder uitzondering werkende jonge vrouwen, die worden gepresenteerd als onmondig. Zij komen zelden rechtstreeks aan het woord; hun verhaal wordt gedaan door vaders, moeders, broers, zwagers, artsen en politieagenten. Zij zijn alleen betrouwbaar als hun verhaal wordt bevestigd door een autoriteit en worden vaak al bij eerste kennismaking als onbetrouwbaar afgeschilderd.

Marjorie Graff legt een uitgebreide verklaring af, maar zij doet dat voor de rechter, ze spreekt niet met de verslaggever. 'P.C.M.' is de enige die in een rechtstreekse monoloog tot de lezer haar ervaring beschrijft, in een ingezonden brief, maar zij wordt twee dagen later in een brief van een arts gediskwalificeerd als iemand met een gebrekkige kennis en een levendige fantasie. Alsof dat nog niet afdoende is, neemt ook de redactie afstand van haar: 'Her narrative was printed, not under the impression that it confirmed the "poisoned needle" theory, but as illustrating the potency of a strong suggestion acting on a vivid imagination in the way of producing an honest illusion.'¹³⁵

De slachtoffers waren labiel en hysterisch: 'Under the power of suggestion nervous women frequently make awful charges against innocent persons.'¹³⁶ Of ze pleegden bewust bedrog: de gifnaaldzaken zijn het product van de 'disordered imagination or willful deception of the supposed victims.'¹³⁷

Alleen de vrouwelijke slachtoffers hebben een uiterlijk. Ze zijn aantrekkelijk – of juist niet. Mejuffrouw Cohen is 'a stoutly built young woman' van 19 en 'might tip the scales at close to 180 pounds' (81 kilo).¹³⁸ Yetta Schlissel wordt door de verslaggever afgeschilderd als aandachtsziek: als ze aangifte komt doen op het politiebureau verzekert ze de agenten dat ze thuis prima foto's heeft van zichzelf, voor het geval verslaggevers daarin geïnteresseerd zijn. Wanneer ze hoort dat de pers al aanwezig is, vertrouwt ze er maar op dat 'the story without a picture will be advertising enough.'¹³⁹

Twee auteurs voeren vrouwenkleding aan als oorzaak en symbool van de hysterie. Dalrymple eindigt zijn brief: 'I fear that a poor, small, unsentimental, unromantic pin has caused much "dope hysteria."' Een ander commentaar vestigt eveneens de aandacht op spelden: 'The chances are that the young woman's little wound was inflicted quite accidentally by a hurrying fellow-passenger, probably a woman, as she thinks, since feminine clothing is said to involve the wearing of many pins and that of men doesn't.'¹⁴⁰ Merk op hoe de schrijver niet *te veel* kennis claimt van de details van vrouwelijke kledij: 'feminine clothing is said...' Hij kent de eigenaardigheden van

135 Imagination did all the poisoning. *New York Times*, 22 mei 1914.

136 Missing girls and false alarms. *New York Times*, 9 dec. 1913.

137 'Abduction story woman's delusion.' *New York Times*, 7 maart 1914.

138 Girl revives tale of poison needle. *New York Times*, 20 apr. 1915. Maar de verslaggever van de *Washington Post* vindt haar 'pretty'.

139 A 'poison needle' charge. Surgeon finds nothing the matter, but young man is held. *New York Times*, 15 dec. 1913.

140 Imagination did all the poisoning. *New York Times*, 22 mei 1914.

dameskleding alleen van horen zeggen, over die van mannen kan hij stellig zijn ('that of men *doesn't*'). Beide schrijvers brengen zo een olifantsgroot gevaar terug tot de proporties van een mug.

De *Times* construeerde niet alleen mannen als betrouwbaar en vrouwen als onbetrouwbaar, maar ook betrouwbaarheid als mannelijk en onbetrouwbaarheid als vrouwelijk (Soderlund 2002:442; Stabile 2006:107, 114-15). Het pregnantst komt deze tegenstelling tot uitdrukking in de kop 'Toxicology versus imagination' (8 dec. 1913), boven een commentaar dat de gifnaaldenaffaire karakteriseert als een botsing tussen mannelijke ratio en vrouwelijke hysterie.

Conform de door Soderlund (2002) gesignaleerde wending van de straat naar de staat hecht de *Times* in de berichtgeving over de gifnaaldaanvallen meer waarde aan de sociale status van de informanten dan aan hun nabijheid tot de vermeende misdaad. De ene keer suggereert de krant dat rechtstreekse toegang tot de bron zwaar weegt. Een vader met dochters maakte zich zorgen toen het verhaal over de gifnaalden hem bereikte. Later gaf zijn zegsman toe: '[...] he did not know the "facts" first hand, but had learned them from a third person, who had heard them from a friend of a friend, who had been at the tea.'¹⁴¹

Onbetrouwbare verhalen komen dus van vrienden van vrienden – maar betrouwbare ook, al wordt in dat geval de keten van vertellers niet zo benoemd. Een voorbeeld hiervan is het bericht waarin wordt gezegd dat een arts, Dr. Schneider, twee krasjes heeft geconstateerd op de linkerarm van ene juffrouw Brindle, die hij toeschrijft aan een aanval met een gifnaald. Deze mededeling bereikt ons echter niet uit de mond van Dr. Schneider, maar via een verslaggever van de *Times*, die het heeft van een agent, Lieut. Fogarty, die het hoorde van de zwager van Brindle en een arts – *niet* de arts die haar onderzocht, maar een arts die praktijk houdt in het gebouw waar zij woont, maar die op het cruciale moment afwezig was.¹⁴² Het is dus louter de veronderstelde kwaliteit van de schakels in deze ketting van bronnen en niet de directe toegang tot het slachtoffer of de arts die haar onderzocht waarmee de verslaggever zijn bericht betrouwbaar maakt.

Van de doelen van grenswerk die Gieryn (1983) onderscheidt (expansie van de eigen autoriteit, bescherming van autonomie en *monopolisering* van professionele autoriteit) dient de retorica van de *Times* in de gifnaaldenaffaire vooral de laatste: door de eigen werkwijze aan te prijzen en andere nieuwsproducenten zwart te maken, claimde de *Times* het monopolie op betrouwbare informatie.

Dat monopolie moest niet alleen bevochten worden door eigen bronnen op te voeren als betrouwbaar of onbetrouwbaar, maar ook door zich af te zetten tegen andere

141 Woo-la-la dazes just hysteria. *New York Times*, 7 dec. 1913.

142 See 'poison needle' in girl's illness. *New York Times*, 30 dec. 1913.

media, met hun eigen waarheidsclaims. Een onbetrouwbaar verhaal dat was verteld op een *tea party* van anti-prostitutieactivisten werd verspreid door kranten aan de Oostkust, en overgenomen door kranten in het hele land – maar niet door de *Times*, aldus de *Times*.¹⁴³ En in juli 1914 verloochende de *Times* nog eens de eigen berichtgeving uit eerdere jaren door sensatiebladen verantwoordelijk te stellen voor de acceptatie van de Mann Act uit 1910, een wet tegen blankeslavinnenhandel: ‘It was passed at a time when sensational magazine articles had created a belief in the existence of a great interstate “white slave trust”. No such trust exists, nor is there any organized white slave industry anywhere.’¹⁴⁴

Ook verdedigde de *Times* zich tegen kritiek op de eigen berichtgeving. Toen de *New York Medical Journal* de media ervan betichtte wilde verhalen te verspreiden, benadrukte de *Times* haar objectiviteit en afstandelijkheid:

It entirely ignores the fact that what the newspapers did was to tell what was said by the women who supposed themselves attacked, and what was done about it by the police and the Magistrates. It also ignores the fact that a majority of the papers, having performed this obvious duty, proceeded, editorially or otherwise, to give the reasons for rejecting the stories as hysterical imaginings, so that nobody now has any excuse whatever for believing them. (‘Poisoning with needles’, 16 dec. 1913)

Met de ferme conclusie dat niemand nu nog enig excuus heeft om de verhalen te geloven, eist de *Times* de rol van scheidsrechter op in dit debat. In commentaren poogt de krant andere discussianten het zwijgen op te leggen met het argument dat het gevaar niet schuilt in de vermeende gifnaalden, maar in gesprekken over het gevaar van blankeslavinnenhandel zelf. Tegenstanders van deze handel hebben paniek gezaaid door in gemengd gezelschap te praten over zedeloosheid: ‘More social harm has been done by the breaking down of the barriers of decent reticence in mixed society than was ever done by the supposititious hypodermic needle of the abductor.’¹⁴⁵ Deze paniekzaaiers moeten tot zwijgen worden gebracht: het was nu zaak ‘to put the kerb on the tongues of the heedless.’¹⁴⁶

De retorica die de *Times* aanwendde in de gifnaaldenaffaire sluit aan bij de sceptische behandeling die zij eerder had gegeven aan claims over blankeslavinnenhandel. In beide gevallen waren het onderwerp, de claimmakers en hun stijl niet in overeenstemming met het nieuwe objectiviteitsideaal: ‘The subject matter was women,

143 Woo-la-la dazes just hysteria. *New York Times*, 7 dec. 1913.

144 Does not fit the crime. *New York Times*, 19 juli 1914.

145 Missing girls and false alarms. *New York Times*, 9 dec. 1913.

146 Idem.

the movement agents were either female or feminized, and its fully blown sentimental style conflicted with the growing imperatives of objectivity' (Stabile 2006:117).

De vloed van verhalen over verdoofde en geroofde vrouwen was echter niet te stuiten. Want behalve door de propaganda van de anti-prostitutiebeweging, door de schandaalpers en door informele gesprekken werden deze verhalen verspreid door een nieuw en machtig massamedium: de speelfilm.

In de voorgaande paragrafen zagen we met welke retorische middelen de *New York Times* verhalen met het 'gedrogeerd en misbruikt'-motief construeerde als onwaar. De volgende paragraaf is gewijd aan de manier waarop het motief werd gebruikt in speelfilms die de pretentie hadden ware ('ripped from the headlines') en waardevolle verhalen te vertellen. Lag de nadruk in het voorgaande op de retorica van de waarheid, in de volgende paragraaf staat de retorica van de waarde centraal.

6.5 Blankeslavinnenfilms: uit het leven gegrepen pathetische verhalen

Naar welke film keek Marjory Graff in het Lyric Theatre in Newark die dag in 1913 toen ze een prik voelde en Armend Megaro beschuldigde? Ik heb het niet kunnen achterhalen, maar het zou heel goed een film over blanke slavinnen kunnen zijn geweest of een aflevering van een filmfeuilleton met een vrouwelijke actieheld. 'Slavers' en *serials* waren de hits van 1913 – en in beide genres werden aan de lopende band vrouwen gedrogeerd en misbruikt. De Amerikaanse misdaadfilms van de jaren tien waren een extensie van het publieke vertoog over criminaliteit en andere problemen van de grote stad (Grieverson 2005:14-15) en stonden zelf centraal in het maatschappelijke debat over film, vrouwen en ontucht.

In de jaren tien kwam de speelfilm als massa-amusement tot wasdom in de Verenigde Staten. Er verschenen voor het eerst lange speelfilms die niet gebaseerd waren op bekende verhalen, de goedkope buurtbioscoopjes (*nickelodeons*) maakten plaats voor luxe filmtheaters, en er ontstond een nieuw, voor een belangrijk deel vrouwelijk publiek: de 'New Woman', de goed-opgeleide jonge vrouwen die sinds de jaren negentig van de negentiende eeuw in toenemende mate hun eigen geld verdienden en gebruik maakten van openbaar vervoer en vermaak (Olund 2009:486-487). Filmstudio's en bioscoopexploitanten mikten met hun marketing op deze vrouwen, bij wie ze niet alleen klandizie zochten, maar ook het cachet dat hun vermaak meer status zou geven (Stamp 2000:6).

Met het nieuwe publiek haalden ze echter ook een probleem in huis. Niet alleen gedroegen de vrouwen zich niet damesachtig, maar luidruchtig en aandachttrekkend (Stamp 2000:25-35, 197), ook bleken ze een voorkeur te hebben voor gewaagd en sensationeel amusement en rezen er zorgen over hun veiligheid in deze nieuwe heterosociale ruimte. Het duister van de filmzaal nodigde ongechaperonneerde jonge vrouwen uit tot immoreel gedrag: de angst bestond zelfs dat zij hun lichaam veil hadden

voor de prijs van een bioscoopkaartje – ‘treating’ was de breezerseks van die tijd. Pas vanaf het volgende decennium zou *kissing in the backrow* deel worden van de geaccepteerde *dating*-cultuur.¹⁴⁷ Bovendien kon het donker een dekmantel zijn voor blankeslavinnehandelaars. De jaren rond 1910 waren daardoor niet alleen een cruciale periode in de artistieke ontwikkeling van de speelfilm, maar ook in de regulering van dit nieuwe amusement.¹⁴⁸

Het eerste grote filmschandaal van deze periode onderstreept de centrale plaats van het verhaalmotief ‘gedrogeerd en misbruikt’ in de morele verbeelding van deze jaren. In 1907 verscheen de speelfilm *The unwritten law: a thrilling drama based on the Thaw-White case*. De film was gebaseerd op een geruchtmakende moordzaak: in 1906 schoot de miljonair Harry Thaw de architect Stanford White dood. Thaw was getrouwd met danseres, actrice en naaktmodel Evelyn Nesbit en verklaarde dat White Nesbits leven had geruïneerd: hij had in 1901 de toen 16-jarige Nesbit in zijn huis gedrogeerd en verkracht. In de film zien we hoe White Nesbits drankje drogeert terwijl zij met haar rug naar hem toestaat (Grievesson 2004:53, afb. 7).

In de rechtszaak construeerde de verdediging de affaire als een melodrama: arm, onschuldig meisje misbruikt door perverse rijkard en gewroken door haar redder. Nesbit was het ideale slachtoffer, White – hoewel hij vermoord was – de ideale dader. De aanklager trok de hele verkrachting in twijfel en schilderde zowel Nesbit als Thaw af als immoreel (Grievesson 2004:40-51).

De passage hierover uit Grievessons studie van filmcensuur rond 1910 is het waard om in extenso te citeren, omdat hij zo scherp duidelijk maakt waarom ook speelfilms en rechtszaken een plaats verdienen in onderzoek naar de retorica van misdadaasagen:

As we have seen, the scene of rape was a central and contested issue at the trial of Thaw. Lead defense lawyer Delmas introduced it to demonize White and to gain sympathy for Thaw’s actions, and District Attorney Jerome attempted to stop the introduction of this information, arguing that it was irrelevant to the murder. After a complex series of negotiations, details of the alleged rape were allowed as evidence on the grounds that Nesbit had allegedly told Thaw about it. “Whether the acts took place or did not take place,” the judge noted, “is an immaterial matter,” for what was relevant was that Thaw believed it to be true and thus acted “accordingly.” Jerome directed the jury that this testimony was admissible “purely to show that the mind of this defendant was affected by the narration of these facts by the witness, and [...] the rules of evidence do not permit the District Attorney to controvert the facts as ever having occurred.” Jerome’s obvious frustration at this resulted in numerous interjections during Nesbit’s testimony and *a series of*

147 Grievesson 2004:13, 15-17, 60-61; Olund 2009:487; Stamp 2000:48-49, 196, 200.

148 ‘Never again would there be so much at stake in the struggle to define, construct, and regulate cinema as there was in 1907 and at various points up until the midteens’ (Grievesson 2004:36).

arguments about the distinctions between narrative and truth, fiction and reality, and the effects of narrative that would perhaps not be out of place in the pages of an article on literary or film theory. Indeed, the arguments about agency, about how we are influenced to commit criminal acts by stories we believe to be true, and about spectatorial emotional engagement would become central to the reform concerns about cinema and to the development of the efforts to gather knowledge about the effects of cinema in the journalistic and social science work on cinema [...]. (Grieverson 2004:54-55, mijn cursivering)

Grieverson ziet in *The unwritten law*, de film over het Thaw-Whiteschandaal, twee eigenschappen die centraal kwamen te staan in het debat over bioscoopvermaak in de jaren rond 1910: de vermenging van feiten en fictie in een sensationele voorstelling van controversiële gebeurtenissen, en de ontwikkeling van een filmische verhaaltechniek die toeschouwers emotioneel bij het verhaal betrok (2004:56-57). Wat was waarheid, wat fictie, en wie had het recht dit onderscheid te maken? En welke uitwerking hadden pathetische verhalen op het publiek? We zien beide aspecten inderdaad terugkeren in het debat over de blankeslavinnenfilms.

Films over blanke slavinnen waren een rage in 1913 en 1914. De eerste,¹⁴⁹ *Traffic in Souls*, ging in première op 24 november 1913 (Stamp 2000:56) en trok in zijn eerste week meer dan 30.000 bezoekers (Diffie 2005:414). Op 8 december volgde *The inside of the white slave traffic*, en daarna nog een hele reeks. Begin 1914 verscheen ook de eerste parodie, *Traffickers in Soles* (Stamp 2000:53).

Blankeslavinnenfilms stonden garant voor commotie. Al voor het verschijnen van *Traffic in Souls* had de politie zich bemoeid met toneelstukken over hetzelfde thema.¹⁵⁰ In september 1913 moesten de producenten van het Broadwaystuk *The Fight* zich verantwoorden tegenover de politie (Stamp 2000:45). Op 9 december deed de politie een inval in het theater waar het toneelstuk *The House of Bondage* zou worden opgevoerd. Vlak voor het doek opging, voerden agenten de hoofdrolspeelster en haar manager af naar het bureau, gevolgd door verontwaardigde toeschouwers die de actrice toejuichten.¹⁵¹ Twee weken later, op 20 december 1913, nam de politie de spoelen van

149 In 1908 verscheen *The fatal hour* van D.W. Griffith, een korte film over de Chinese blankeslavinnenhandel, maar de rage van speelfilms over het onderwerp begon in 1913.

150 Het was ook op het toneel een populair onderwerp: McDermott & Blackstone (1996, n. 6) tellen vijftien Amerikaanse toneelstukken over blankeslavinnenhandel; Johnson 2003:63, noot 36, noemt acht toneelstukken die in het theaterseizoen 1913-1914 werden opgevoerd in New York.

151 Arrest of Actress Stops a Vice Play; Cecil Spooner Rides to Night Court in Patrol Wagon; Manager a Prisoner, Too. *New York Times*, 10 dec. 1913. De volgende dag werd een gekuiste versie van het stuk opgevoerd. Spooner hield met door tranen verstikte stem een toespraak en een van de toeschouwers kreeg applaus voor zijn mening dat Spooner was gearresteerd omdat ze in het stuk de betrokkenheid van de politie bij prostitutie onthulde (Hold Cecil Spooner for her Vice Play. *New York Times*, 11 dec. 1913).

The inside of the white slave traffic in beslag in het New Yorkse Park Theatre. Zwaaiend met hun filmkaartjes protesteerden vijfhonderd teleurgestelde bioscoop-gangers tegen de sluiting. De menigte voor het filmtheater zwol aan tot enige duizenden, die uiteindelijk door de politie werden verspreid.¹⁵²

De films werden gepresenteerd als realistische fictie: de personages waren verzonnen, maar het verhaal was uit het leven gegrepen. Veel scènes waren op locatie geschoten; voor *The inside of the white slave traffic* was zelfs gefilmd in de rosse buurten van verschillende Amerikaanse steden. Deze film was een product van de ‘Social Research Film Corporation’; in de bioscoop verkondigden posters dat de film de enige was over blanke slavinnen die was goedgekeurd door het ‘Sociologische Fonds’ van de *Medical Review of Reviews*.¹⁵³ De openingstitels van concurrent *Traffic in Souls* beweerden dat dit ‘the only authentic white slave picture ever made’ was, geproduceerd door een ‘bekend socioloog’ in samenwerking met het Amerikaanse ministerie van Justitie (Grievesson 2004:166). De filmmakers streefden dus, net als de *New York Times*, naar respect door zich te associëren met ‘objectieve’ instituties die zich bezighielden met prostitutie en misdaad.

Nog sterker was het documentairekarakter van *The smashing of the vice trust* (1914), waarin openbaar aanklager Whitman en zijn medewerkers in eigen persoon lieten zien hoe ze de vrouwenhandel in New York hadden vermorzeld. Het script was geschreven door een verslaggever die het politieonderzoek had meegemaakt.¹⁵⁴

Deze rage van films over blankeslavinnenhandel valt samen met de periode van paniek over gifnaaldaanvallen. Ook in de films werden jonge vrouwen gedrogeerd en ontvoerd. In *Traffic in Souls* wordt Lorna, een verkoopster in een snoepwinkel, verleid door een klant die wij nu zouden betitelen als een loverboy. Hij neemt haar mee naar een dancehall en drogeert haar limonade terwijl zij danst met een handlanger. Zij kan geen weerstand meer bieden als hij haar in een taxi ontvoert naar een bordeel.¹⁵⁵ Ook in *The inside of the white slave traffic* figureerden ‘automobile abductions, drugged drinks, and other sensational features’.¹⁵⁶ Uit de film *The Lure* (1914) werden door de autoriteiten scènes verwijderd waarin een misdadiger het gebruik van de gifnaald uitlegde.¹⁵⁷

152 Film show raided at Park Theatre. *New York Times*, 20 dec. 1913; Grievesson 2004:151; Stamp 2000:55-57. Er volgden meer politie-invallen, inbeslagnames en arrestaties: White slave films cause fresh raid. *New York Times*, 24 dec. 1913; Magistrate stops another film play. *New York Times*, 16 jan. 1914.

153 Film show raided at Park Theatre. *New York Times*, 20 dec. 1913.

154 Whitman vice film is O.K.’d by censors. *New York Times*, 10 feb. 1914.

155 De film is te zien via Youtube. Dat Lorna’s drankje limonade is en niet iets sterkers, staat in het filmscript (Olund 2009:498).

156 Film show raided at Park Theatre. *New York Times*, 20 dec. 1913; Grievesson 2004:168.

157 Poor old ‘white slavers’. *Chicago Daily Tribune*, 30 mrt. 1915.

Naast de blankeslavinnenfilms genoten de filmfeuilletons met vrouwelijke hoofdpersonen grote populariteit in de jaren tien (Stamp 2000:102-153). Deze mode begon in 1912 en leverde allitererende kassuccessen op als *The Perils of Pauline*, *The Hazards of Helen* en *The Exploits of Elaine*. De hoofdpersonen in de laatste serie zijn Elaine Dodge en ‘scientific detective’ Craig Kennedy, die het echte speurheldenwerk voor zijn rekening neemt.¹⁵⁸ De Elaine-films werden gemaakt naar verhalen van de populaire misdaadauteur Arthur B. Reeve (1880-1936). De verteller daarin is de verslaggever Jameson, die zich tot detective Kennedy verhoudt als dokter Watson tot Sherlock Holmes.

Elaine belandt voortdurend in situaties waarin ze niet alleen fysiek gevangen zit, maar ook de beheersing over lichaam en psyche verliest (Stamp 2000:135). Ook hier zien we weer het motief van drogering. In de aflevering ‘The Twilight Sleep’ injecteert de *bad guy* van de serie, de ‘Clutching Hand’, haar terwijl ze slaapt met een middel dat haar psychisch aan hem onderwerpt; later krijgt ze van haar vriend de detective nogmaals zo’n injectie, om haar geheugen aan de gebeurtenissen van die nacht te herstellen. In aflevering tien bezwijmt Elaine in een riool door giftige gassen; een andere keer wordt een naald met een krachtig gif bevestigd aan haar polshorloge, om haar op een vastgestelde tijd te doden. Haar slaapkamer wordt besproeid met arsenicum, ze krijgt een middel toegediend dat haar extreem dorstig maakt en verdrinkt bijna als ze haar dorst wil lessen. Ook wordt ze onderworpen aan een gedwongen bloedtransfusie, waarbij haar bloed in de aderen van de Clutching Hand stroomt. De gedachte aan aanranding en verkrachting is nooit ver weg in deze serie, concludeert Stamp (2000:135-136).

De producenten van de series deden aan klantenbinding met technieken die we nu crossmediaal zouden noemen. Fantijdschriften vertelden de laatste nieuwtjes uit het privé-leven van de sterren, vrouwentijdschriften nodigden hun lezeressen uit om in de vorm van een verhalenwedstrijd te fantaseren over het vervolg van de serie en kranten deden de films nog eens dunnetjes over in feuilletons, waarvan de eerste verscheen in januari 1914 (Stamp 2000:120).

Ook in deze krantenfeuilletons werden vrouwen gedrogeerd en misbruikt. Een kenmerkend citaat uit de verhalen van Reeve:

‘Miss Dodge,’ he asked, ‘might I – might I trouble you to let me see your arm?’
Wonderingly she did so and Kennedy bent almost reverently over her plump arm examining it.
On it was a small dark discoloration, around which was a slight redness and tenderness.
‘That,’ he said slowly, ‘is the mark of a hypodermic needle.’
(Arthur B. Reeve, *The exploits of Elaine* (1914))

158 Een aantal afleveringen is te zien via Google Video.

Reeve kwam in zijn fictie ook enkele malen terug op de gifnaaldenaffaire van 1913-1914.¹⁵⁹ Hij voert deze dan op als een geval van hysterie en noemt tegenwerpingen van medici, om vervolgens een misdadiger te introduceren die een manier kent om deze bezwaren te omzeilen. Uit een conversatie tussen twee misdadigers:

‘You know this poisoned needle stuff that’s been in the papers?’ pursued the Chief.

‘Bunk – all bunk,’ came back the Boss promptly.

‘Is that so?’ returned the Chief. ‘Well, you’re right about it as far as what has been in the papers is concerned. I don’t know but I doubt about ninety-nine and ninety-nine hundredths per cent of it, too. But, I’ll tell you, – it can be done. Take it from me – it can be done. I’ve got one of the best little sleepmakers you ever saw – right from Paris, too. There, what do you know about that?’ (*Guy Garrick*, 1914)

We zien hier een symbiose van fictie en nieuws: de verhalen van Reeve stonden *letterlijk* midden in het nieuws, ze werden afgedrukt in kranten, en Reeve versterkte hun realiteitsgehalte met verwijzingen naar de actualiteit. Hoewel het ‘gedrogeerd en misbruik’-motief in de kwaliteitskrant *New York Times* inmiddels gold als een indicatie van onbetrouwbaarheid, was de bruikbaarheid van het motief als onschuldstoop op andere vertelvelden nog onaangetast.

6.6 Besluit: Autoriteit en emotie in de gifnaaldenaffaire

In de retorica van de Amerikaanse gifnaaldenaffaire van 1913 voeren autoriteit en emotie de boventoon. We zagen om te beginnen hoe de *New York Times* verhalen van vrouwen over verdovende naaldprikken afdeed als loze geruchten en gevallen van hysterie. De argumenten (empirisch bewijs ontbreekt, de getuige is geen betrouwbare waarnemer, de bron is een vriend van een vriend) zijn de traditionele argumenten om ongeloof in uitzonderlijke ervaringen te onderbouwen. Autoriteitsargumenten overwegen: de *Times* geeft de voorkeur aan de mening van vertegenwoordigers van politie, justitie en wetenschap boven die van de slachtoffers.

Deze opstelling paste bij het nieuwe ethos van de krant als verschafter van objectief nieuws uit de beste, institutionele bronnen. De krant had zich afgekeerd van haar eerdere berichtgeving over blankeslavinnenhandel, die mede gebaseerd was op persoonlijke verhalen van prostituees en anderen uit het criminele circuit – de bronnen

159 In *The exploits of Elaine* (1914), hoofdstuk 10, ‘The life current’; *Guy Garrick* (1914), hoofdstuk XV ‘The Plot’ en XVI ‘The Poisoned Needle’; *Constance Dunlap* (1914), hoofdstuk 8, ‘The Abductors’; *The War Terror* (1915), hoofdstuk 12, ‘The Arrow poison’.

waaraan de Engelse journalist Stead juist de voorkeur gaf toen hij schreef over gedrogeerde slachtoffers van vrouwenhandelaars (§ 5.4.2).

Hoewel de *New York Times* de waarde van het ‘gedrogeerd en misbruikt’-motief als onschuldstoop aanvocht, blijkt uit ander materiaal in dit hoofdstuk en uit het vervolg van de geschiedenis in het volgende hoofdstuk dat het zijn waarde op andere vertelvelden behield. In de blankeslavinnenfilms van 1913 en 1914 en in andere populaire cultuuruitingen uit die periode bleef het een veelgebruikt middel om het probleem van prostitutie en vrouwenhandel te typeren en om het publiek een moraal voor te houden over passend gedrag in heterosociale ruimten.

In hoeverre vrouwelijke filmbezoeksters zich door deze verhalen lieten overtuigen, valt door het ontbreken van vernaculaire bronnen hierover moeilijk te zeggen, maar andere gegevens laten het wel toe daarover te speculeren.

In de blankeslavinnenfilms en filmfeuilletons uit de jaren tien worden heldinnen die zich zelfstandig gedragen gestraft voor hun ondernemingslust door mannelijke criminelen die hen drogeren, ontvoeren, knevelen, prostitueren en trachten te vermoorden. In de verhalen over gifnaaldaanvallen worden vrouwen in bioscopen en andere uitgaansgelegenheden het slachtoffer van drogering met als doel gedwongen prostitutie. Het ligt voor de hand om beide soorten verhalen – de producten van populaire cultuur en de informele verhalen – te interpreteren als middelen om vrouwen in het gareel te houden, als uitingen van conservatisme in een periode waarin vrouwen zelfstandiger werden en mannelijke privileges opeisten. De verhalen nodigen uit tot identificatie met de ideale slachtoffers en ondersteunen de claim dat blankeslavinnenhandel een ernstig probleem is, maar ook dat te veel vrijheid gevaarlijk is voor vrouwen.

Ook wanneer de waarheid van de verhalen werd bestreden, zoals in de *New York Times*, bevestigt het discours de positie van de vrouw: de slachtoffers zijn niet ideaal, want onbetrouwbaar en hysterisch; ze zijn makkelijk te beïnvloeden en moeten daarom tegen zichzelf beschermd worden. Debunkers en believers vonden elkaar in de *doxa* over gendereigenschappen van vrouwen en mannen.

Zo’n interpretatie zou zowel aansluiten bij een vaak gedebiteerde lezing van de blankeslavinnenpaniek (Hunt 2002) als bij de interpretatie van moderne sagen als waarschuwende verhalen met een conservatieve moraal (§ 3.5.5). Die interpretatie is echter te beperkt, omdat zij zich blindstaart op het verhaal en het discours eromheen verwaarloost. Zoals de folklorist Bill Ellis over sagen zei: ‘I propose that, in and of themselves, legends have no meaning. This does not mean that meanings aren’t constructed from legends’ (2001:75). Die uitspraak is ook van toepassing op andere soorten verhalen: het verhaal is niet de moraal.

Stamp (2000) wijst er in haar studie van het Amerikaanse vrouwelijke filmpubliek in de jaren tien op dat de betekenis van de films die zij bestudeerde niet samenvalt met de gebeurtenissen op het scherm, en daar ook niet uit valt af te leiden. Inderdaad vallen de heldinnen uit de filmfeuilletons voortdurend ten prooi aan mannen die hen belagen

als ze zich buiten de veilige wereld van huis en gezin wagen. Vrijheid is voor de vrouwelijke personages synoniem met gevaar (p. 129). Voor een goed begrip van de razende populariteit van deze films onder vrouwen moeten we volgens Stamp echter ook het discours *rond* de films beschouwen. In tijdschriften en andere publiciteitsuitingen toonden de actrices zich veel geëmancipeerder dan de personages die ze vertolkten: als stoere vrouwen die hun eigen stunts deden, even goed een kersentaart konden bakken als een sportauto of een vliegtuig besturen, de rollen van werkende vrouw en moeder combineerden en naast hun acteerwerk ook scripts schreven en films regisseerden. Fans werden dus niet alleen uitgenodigd om zich te identificeren met de *damsels in distress* op het scherm, maar ook met de krachtige vrouwen die hen gestalte gaven (Stamp 2000:152-153).

Dat het verhaal niet gelijk is aan de moraal, geldt ook voor de zaak van de gifnaaldaanvallen. We zagen hoe de *New York Times*, die in 1909 nog het kwaad van de blankeslavinnenhandel aan de kaak had gesteld aan de hand van verhalen over onschuldige, niet zelden gedrogeerde en ontvoerde slachtoffers, in 1913 de verhalen over blankeslavinnenhandelaars met verdovende injecties afdeed als voortbrengselen van hysterische fantasie. Wat eerst nieuws was, werd nu geconstrueerd als sage, verhaal van een vriend van een vriend, fabeltje, gerucht of mythe. Daarbij werd retorisch werk verzet om de eigen berichtgeving en geprivilegieerde bronnen te presenteren als betrouwbaar en de vrouwelijke slachtoffers als onbetrouwbaar. Hoewel de *Times* geen geloof hechtte aan het verhaal, onderschreef de krant de mening dat vrouwen beter niet konden worden blootgesteld aan realistische films over het blankeslavinnengevaar: dat was een van onderwerpen die men beter niet in het openbaar en in gemengd gezelschap besprak.

Wat de vrouwen wier zedelijke veiligheid onderwerp van discussie was zelf vonden van de gifnaaldenaffaire, weten we niet. Waren zij in paniek, vonden zij het onzin? Kennelijk hebben zij niet en masse de bioscopen gemeden; althans noch de *Times*, noch de studie van Stamp (2000) vermeldt fluctuaties in bioscoopbezoek als gevolg van deze verhalen – Stamp noemt zelfs de hele affaire niet. Het is niet onwaarschijnlijk dat New Yorkse stenotypistes en andere jonge werkende vrouwen in 1913 en de jaren erna gediscussieerd hebben over de betrouwbaarheid en betekenis van gifnaaldverhalen, maar deze gesprekken zijn niet opgetekend. Wat rest zijn de uitspraken van vermeende slachtoffers die zijn genoteerd door journalisten van de *Times* en andere kranten, gefilterd door een of meer mannelijke autoriteiten.

Daarmee is ook een discours verloren gegaan dat waarschijnlijk anders van aard was dan dat van de *Times*. We hoorden – in termen van de typologie van geloofsstijlen van Donovan – in dit hoofdstuk vooral de stemmen van debunkers en fervente gelovigen; degenen die hun geloof rechtvaardigden door hun ervaring met naaldprikken kwamen alleen aan het woord via de debunkers van de *Times*. Voorwaardelijk geloof, volgens Donovan de meest voorkomende soort geloof, ontbreekt geheel.

Hoe verschillend het motief ‘gedrogeerd en misbruikt’ kan worden gerealiseerd door nieuwsmedia en in informele discussies zullen we zien in het volgende hoofdstuk. Verhalen over vrouwen die in uitgaansgelegenheden worden bedwelmd en misbruikt, verschijnen ook in hedendaagse nieuwsmedia. Anders dan in 1913 mengen vrouwen zich nu echter op eigen kracht in de discussie, in de nieuwe publieke arena’s die zijn geschapen door het internet.